

Verksamhetsrapport LFR (Lokala Förebyggande Rådet) ANDT- BF

ANDT= Alkohol – Narkotika – Dopning - Tobak

BF = Brottförebyggande

Verksamhetsåret 2018

[Lägg till en bild via Infoga/Bildobjekt/Från fil]

Jörgen Johansson
ANDT- BF samordnare
jorgen.johansson@torsby.se

Caroline Eriksson
Kommunpolis
caroline.eriksson@torsby.se

Innehållsförteckning

1. Kommunens övergripande mål
2. Bedömningsunderlag: långsiktiga och kortsiktiga indikatorer
3. Sammanfattande lägesbild nationellt, regionalt och lokalt
4. Redovisning av årets insatser i våra sex målområden inklusive medborgarlöften och övrigt brottsförebyggande arbete:
 - Tillgång till alkohol, narkotika, dopingmedel och tobak skall minska
 - Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel och tobak eller debuterar tidigt med alkohol ska succesivt minska.
 - Antalet personer som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska.
 - Personer med riskbruk, missbruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet.
 - Antalet personer som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska minska.
 - Barn och unga ska skyddas från skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak.
 - Medborgarlöften
 - Övrigt brottsförebyggande arbete
5. Årets "Tänk om"
6. Årets tobaksförebyggande
7. Årets "Prodis"
8. Sammanfattning

1. Kommunens övergripande mål

”Ett samhälle fritt från narkotika och dopning, med minskade medicinska och sociala skadeverkningar orsakade av alkohol och med ett minskat tobaksbruk”

2. Bedömningsunderlag för lokalt framtagna åtgärder

- Drogvaneundersökningar (Landstingets och Elsa) samt undersökningar från CAN
- Polisens lokala brottsstatistik och kunskap
- Övrig lokala kommunal statistik och kunskap
- Studier och forskningsunderlag

”Vi utgår från lokal kunskap, erfarenhet, undersökningar och forskning och vi lyssnar på dig som medborgare”

3. Skolelevers drogvanor 2018

Alkohol

Andelen alkoholkonsumenter såväl som mängden konsumerad alkohol bland svenska skolelever är år 2018 på fortsatt historiskt låga nivåer i både årskurs 9 och i gymnasiet år 2. I 2018 års CAN- undersökning svarade 39 % i årskurs 9 och 72 % i gymnasiet år 2 att de druckit alkohol under de senaste 12 månaderna, vilket är ungefär samma nivå som i förra årets undersökning. Jämförs detta med våra undersökningar (Elsa) i gymnasiet årskurs 1 på Stjerneskolans, så har 53 % av eleverna konsumerat alkohol. Vi kunde tyvärr inte använda siffrorna från Landstingets undersökning på gymnasiet år 2 eftersom deltagarantalet var för litet. För att jämföra länet med samma Elsaundersökning så har 58 % konsumerat alkohol i gymnasiet år 1. För årskurs 9 var deltagarantalet stort och vi kan därför titta på Landstingsundersökningens siffror, där hade 39 % av eleverna konsumerat alkohol vilket är samma siffror som riket i övrigt. På gymnasienivå så är det hos pojkarna den största minskningen skett.

Tobak

Tobaksanvändningen bland niondeklassare har minskat påtagligt under 2000-talet. I årets CAN undersökning klassificerades 11 % som rökare och 7 % som snusare, vilket är ungefär samma nivåer som förra året. För Torsbys del hamnar siffrorna på 16 respektive 12 %. När det gäller tobak har siffrorna från Värmland alltid legat högst och snusandet i vår kommun har alltid legat högst i Värmland. Det är därför glädjande att tobaksanvändandet över tid minskat kraftigt i vår kommun. Sen kan naturligtvis tillfälliga skillnader uppstå vissa år.

Narkotika

Användandet av narkotika har enligt mätningar varit relativt stabilt de senaste 10 åren sett till de som svarat att de någon gång använt narkotika. På CAN: s undersökning 2018 svarade 8 % av pojkarna och 6 % av flickorna i årskurs 9 att de någon gång använt narkotika. I gymnasiet år 2 var det 17 % av pojkarna och 14 % av flickorna. Enligt

Stjerneskolans Elsa undersökning var det 1 % av gymnasieeleverna som hade provat narkotika någon gång och enligt samma undersökning i länet hade 2 % testat. Tittar vi på Landstingets undersökning i årskurs 9 så hade 5 % testat någon gång och siffrorna för länet var 4 %.

Slutsatsen av dessa siffror är att det förmodligen finns ett mörkertal i Elsaundersökningen när det gäller narkotika. Det blir kanske inte anonymt att sitta öga mot öga med skolsköterskan och berätta att man testat narkotika? Ett visst mörkertal finns nog alltid när det gäller preparat som är förbjudna. Vi får väl tro att felmarginalen är liknande i varje undersökning.

Dopning

Vad gäller dopning har erfarenheten av anabola androgena steroider (AAS) legat på en relativt konstant och låg nivå de senaste 20 åren i årskurs 9 och sedan 2004 i gymnasiet år 2 (1 % i årskurs 9 respektive gymnasiet år 2 som använt någon gång). Vidare framgår det att elever med dopningserfarenhet i större utsträckning även har använt narkotika jämfört med elever som inte har erfarenhet av dopning. Dessa låga siffror gäller generellt på de flesta undersökningar när det gäller anabola steroider. Tullen gör stora beslag varje år men det är ingen som använder produkterna? Det finns ett stort mörkertal gällande dopningspreparat, dopning som förr enbart var ett problem inom idrotten, har idag blivit ett samhällsproblem. Hur vi jobbar i kommunen för att förebygga dopning kan läsas på annat ställe i rapporten under Prodis (prevention av doping i Sverige).

Läkemedel

Andelen elever som använt sömnmedel eller lugnande läkemedel utan läkares förskrivning har under 2000-talet legat relativt stabil men under senare år syns en liten ökning bland framförallt gymnasieeleverna. I årets CAN undersökning uppgavs detta till 4 % i årskurs 9 och 5 % i gymnasiet år 2 och lika vanligt var det att någon gång ha använt smärtstillande medel utan läkares förskrivning. Jämförs de som använt någon av läkemedelstyperna med dem som inte använt detta, framgår att det var en väsentligt högre andel intensivkonsumenter av alkohol, frekventa narkotikaanvändare samt elever som röker frekvent i den läkemedelserfarna gruppen. I kapitlet Läkemedel beskrivs även användandet av läkemedel som tas i samband med alkohol i berusningssyfte, vilket succesivt tycks ha minskat.

Attityden till droger

Det som kanske är mest oroande de senaste åren är att ungdomarnas attityd till förbjudna droger har ändrats. På frågan om det är upp till var och en att använda Cannabis svarar 60 % av pojkarna och 70 % av flickorna att det är helt eller delvis upp till var och en. Detta enligt vår lokala Landstingsundersökning i årskurs nio i Torsby som presenterades under första kvartalet 2018.

4. Året insatser i olika målområden samt övrigt BF arbete

- **Tillgång till narkotika, dopingmedel, alkohol och tobak skall minska.**

Alkoholhandläggaren har tillsynsansvar när det gäller alkohol, läkemedel och folköl medan ansvar för kontroll och tillsyn av skolgårdar finns hos Miljö och Hälsa. Vi har en överenskommelse med handlarna i kommunen att 16 års gräns gäller för köp av energidrycker Alkoholhandläggaren och ANDT samordnaren hjälps åt att försöka "underhålla" överenskommelsen. Det finns ingen lag som förbjuder försäljning till minderåriga, det kan därför heller inte bli några påföljder för de handlare som väljer att strunta i överenskommelsen. Vi kan bara hänvisa till överenskommelsen.

- **Barn ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning eller tobak**

Familjecentralen har under året haft sin verksamhet i centrala Torsby ("skyskrapan"). Verksamheten har fungerat bra och i januari 2019 invigdes nya lokaler i direkt anslutning till sjukhuset. Nya och större ytor med ungdomsmottagningens lokaler som närmaste grannar kommer att innebära ett lyft för verksamheten. För mer information kring familjecentralen, kontakta Eva-Lena Ueltzhöfer.

Reflexen är samarbete mellan kommunen och Svenska kyrkan som vänder sig till barn vars föräldrar har någon form av missbruk. Verksamheten har sen nystarten breddats och vänder sig också till de barn som har någon i familjen som mår psykiskt dåligt eller har det jobbigt i samband med separation/ skilsmässa. Inför läsåret 2018 - 19 var åtta barn anmälda för deltagande. För mer information kring Reflexen, kontakta Elisabeth Hed.

Polisen har under året bl.a. jobbat med "Kronobergsmodellen" vilket innebär att alkohol beslagtogs tidigt under festkvällen och föräldrar/vårdnadshavare samt socialen kontaktas när ungdomarna är under 18 år.

- **Antalet barn och unga som börjar använda narkotika och dopningsmedel eller debuterar tidigt med alkohol eller tobak ska successivt minska**

"Tänk om" insatser främst riktade till föräldrar och unga vuxna för att stoppa langningen av alkohol och påverkan av attityder hos målgrupperna och hos ungdomarna (se separat utvärdering nedan).

Tobaksförebyggande arbete (redovisas i separat utvärdering nedan.)

Kommunens arbete för att förebygga dopning redovisas separat (se nedan)

Lokala Förebyggande Rådets operativa grupp deltar i högstadiets föräldramöten på hösten.

Kommunen satsar på främjande drogfria aktiviteter som t.ex. Vargnatta, niornas skolavslutning, diverse lovaktiviteter med mera. Separata utvärderingar på dessa aktiviteter finns att tillgå.

- **Antalet personer som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska**

Läkarna ställer frågor om ANDT bruk till patienterna och samma sak ska socialsekreterarna göra till sina klienter

- **Personer med missbruk eller beroende ska ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet.**

Kommunen har två anställda drogterapeuter

”Slussen” Verksamhet i samarbete socialen och arbetsmarknadsavdelningen fungerar bra. Verksamheten vänder sig till de som står långt utanför ordinarie arbetsmarknad och som har pågående problem.

Matlagningsgrupp i samarbete socialtjänsten och Svenska kyrkan fungerar bra. Verksamheten vänder sig till de som tidigare haft ett långvarigt missbruk. Syftet är att isoleringen ska brytas till förmån för social samvaro och kunskap om god kosthållning.

Beroendemottagningen vänder sig till personer och deras anhöriga som upplever sig ha problem med alkohol, droger m.m. Till beroendemottagningen kan man vända sig anonymt för att få råd.

- **Antalet döda och skadade på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska minska**

SMADIT modellen där de som ertappas vid polisens nykterhetskontroller och erbjuds hjälp inom 48 timmar har praktiserats.

En regional handlingsplan för suicidprevention har tagits fram och med den som mall har kommunerna Sunne, Torsby, Hagfors och Munkfors gemensamt tagit fram en lokal handlingsplan. Under 2019 ska en utsedd arbetsgrupp ta fram konkreta aktiviteter för Torsby kommun. Karin Melberg från socialtjänsten är sammankallande för gruppen.

- **Medborgarlöften:**

Polisen och Torsby kommun har under året fortsatt arbetat för att förebygga droganvändningen bland unga samt jobbat aktivt med trafikmiljön.

Under 2018 har en flyttbar digital hastighetsskylt använts och extra tonvikt har lagts på trafikkontroller i centrum. Vid vissa risktillfällen har trafiken omdirigerats i tätorten.

Diskussion kring ändring av förbudsskyltar i Järnvägsgatan har påbörjats. Nya medborgarlöften och ny samverkansöverenskommelse för kommande tvåårsperiod kommer att tecknas mellan kommun och polis under våren 2019. Läs mer om medborgarlöften i bifogat PM från kommunpolisen.

- **Övrigt brottsförebyggande arbete**

Information om lagar och regler kring A-traktorer och mopeder för berörda ungdomar har samt information riktad till föräldrar via tidskriften Torsby Nu har genomförts av kommunpoliserna.

- **Brottsförebyggande samarbete i SuToHaMu kommunerna har påbörjats.**

Kommunerna Sunne, Torsby, Hagfors och Munkfors har under året inlett ett samarbete kring det brottsförebyggande arbetet. Kommunledningen från respektive kommuner samt en grupp med ANDT- BF samordnare har regelbundet träffats och enats om samarbete på olika områden. Vi har samma polisområde och delar samma kommunpolis och vi har på sikt mycket att vinna genom att samarbeta över kommungränserna.

Samarbetsområden som påbörjats under året och som fortsätter under 2019:

- Framtagande av långsiktiga och kortsiktiga indikatorer till det brottsförebyggande arbetet.
- Våldbejakande extremism.
- Skolornas ANDT policy.
- Samarbete akutmottagning- polis och socialtjänst kring Intox.
- Gemensamma regler och samma parkeringsavgifter

5. "Tänk om" insatser under 2018

Bakgrund och fakta:

I Värmland har det sedan drygt tio år tillbaka bedrivits i bred samverkan, ett strukturerat och långsiktigt arbete mot langning. Först bedrevs detta arbete inom ramen för Stoppa langningen, men övergick sedan till nationella Tänk om kampanjen. Det finns idag en engagerad arbetsgrupp på länsnivå med representanter från kommunerna, Polisen, Landstinget, Systembolaget, Länsstyrelsen och Värmlands idrottsförbund. Vi arbetar långsiktigt och gruppen är fast besluten om att hålla fast vid det inarbetade Tänk om konceptet, då vi nu börjar se resultat av kunskaps spridningen till föräldrar. Tänk om satsningen är idag väl förankrat bland alla berörda aktörer i länet, Målgruppen för Tänk om insatserna är i huvudsak föräldrar och i viss mån också unga vuxna.

Regionala Tänk om insatser under året:

- Budskap på bussarna i centrala Karlstad
- Egen Face Book sida med budskap till föräldrar

Lokala Tänk om insatser under året:

- Traditionell drogfri skolavslutning för årskurs 9 på Sahlströmshuset för Frykenskolan och på Nedergården för Kvistbergsskolan
- Brev och informationsfolder skickades till föräldrar inför skolavslutning.
- Information i butiker med budskapet Tipsa polisen om langning, ring 114 14

- LFR (Lokala Förebyggande Rådet) lappade bilar med informationsmaterial om langning inför utvalda risktillfällen.
- Socialjour och informationsspridning på rallycrosstävlingen i Höljes
- Ständiga inslag och uppmaningar i Torsby Nu
- Annonser och uppmaningar till föräldrar och unga vuxna i Torsbybladet
- Information om Lokala Förebyggande Rådets ANDT- och brottsförebyggande verksamhet, tips till tonårsföräldrar mm. finns på kommunens hemsida.
- Budskap och uppmaningar på föräldramöte inför Mårten samt erbjudande om deltagande i nattvandring.
- Inköp av västar till ”nattvandrare”.

Regionalt är planen att fortsätta nästa år likt 2018. Vi ska ta fram en ganska tidlös folder som kan användas av alla kommuner för utskick till föräldrar/vårdnadshavare.

6. Tobaksförebyggande arbete 2018

Tobaksförebyggande arbete är sen ganska lång tid prioriterat i vår kommun. Kontraktsmetoden *Tobaksfri duo* har använts sedan 2011 på våra högstadieskolor och beslut om tobaksfri skoltid finns också sen en tid tillbaka. De flesta elever som börjar i sexan skriver kontrakt tillsammans med vuxen att inte bruka tobak och målet är förstås att samtliga också ska vara tobaksfria när de går ur nian. Idag ligger denna siffra på 95 %, dvs vi når inte riktigt upp till det högt ställda målet. Under året utlystes en tävling kring nya skyltar för kommunens skolgårdar. Tre elever från Frykenskolan stod för vinnande bidrag. Deras skylt kommer från och med höstterminen 2019 att pryda våra skolgårdar. Läs gärna mer om Tobaksfri duo på kommunens hemsida.

7. Dopningsförebyggande arbete ”Prodis” 2018

Prodis står för Prevention av dopning i Sverige och Torsby kommun vill genom detta arbete bland annat öka kunskapen om kosttillskott och dopning och dess konsekvenser. Målet är att så få som möjligt ska börja använda kosttillskott med tvivelaktigt innehåll och anabola steroider.

Prodis ingår som en prioriterad del av det brotts- och ANDT förebyggande arbetet i kommunen. Prodisgruppen har uppdraget att varje år se till att handlingsplanerna följs.

Prodisgruppen består av tjänstemän från kommunens högstadier och gymnasieskola, fritidsförvaltning, socialtjänst, polis, Värmlands idrottsförbund/SISU och kommunens ANDT-BF samordnare.

Under 2018 har Prodisarbetet stått lite stilla. Vi har bevarat tidigare beslutade aktiviteter som till exempel externa föreläsare för elever i år nio och för ettan på gymnasiet. Dessa föreläsningar har handlat om kroppsfixering, kosttillskott och dopning. Ämnena har fortsatt också behandlats inom skolornas ordinarie verksamhet i olika ämnen. Vi kommer under 2019 att påbörja ett utvecklingsarbete mot föreningslivet. Fritidsförvaltningen vill försöka göra föreningar mer delaktiga i det

förebyggande arbetet. Kroppsfixering, kosttillskott, mobbning och kränkningar, attityder i omklädningsrum med mera är tankar som diskuterats.

8. Sammanfattning

När det gäller skolelevs tobaks- och alkoholvanor så har det sjunkit under hela 2000 talet. Vår kommun har tidigare legat högt i statistiken men idag överensstämmer Torsbys siffror ganska väl med siffror från andra kommuner.

När det gäller narkotika och doping så finns dock förmodligen ett mörkertal, åtminstone gällande doping. Tullen gör jättebeslag varje år men nästan ingen använder preparaten enligt undersökningar. Det kan förvisso vara så, att det är efter gymnasieåldern, som den stora användargruppen finns. Kosttillskott med tvivelaktigt innehåll används dock tveklöst också av många ungdomar i gymnasieålder. CAN skriver i rapport att indikatorerna pekar på att narkotikaanvändningen blivit mer jämnt spridd i landet. Före millennieskiftet var användning av narkotika vanligare i storstadsregioner, i synnerhet Stockholms län, men successivt har en utjämning skett och narkotikaproblemen är idag förhållandevis väl spridda mellan storstads och icke storstadsregioner.

Det som annars är mest oroande enligt våra lokala undersökningar är ungdomars attityd till förbjudna droger. Våldigt många tycker att det är upp till var och en om man vill testa droger. Detta synsätt har drastiskt förändrats de sista 10 åren och kan ju tyvärr vara en indikation på att droganvändandet hos skolelever kommer att öka framöver? Ett annat bekymmer är att användandet av läkemedel. Dessa är ofta lättillgängliga, billiga och användandet bland ungdomar verkar öka. Läkemedel används också i kombination med alkohol även om detta enligt CAN verkat minska de sista åren.

När det gäller tryggheten i vår kommun så har de undersökningar som hittills gjorts visat att den är ganska god. Visserligen är den upplevda tryggheten väldigt personlig och kan vara svår att mäta, men jämför vi vår kommun med till exempel förorter kring lite större städer eller samhällen, så känns det nog ändå ganska tryggt här hemma. Detsamma gäller nog för övrigt i alla SuToHaMu kommuner. Det gäller för oss att arbeta för att bevara denna trygghet. Samarbetet mellan våra kommuner i norra Värmland har utvecklats mycket positivt under 2018 och vi ska fortsätta jobba för att samarbetet ska bli ännu bättre kommande år. Vi vill också inkludera både näringsliv, fastighetsägare och övriga medborgare i det trygghetsbevarande arbetet. Vi har mycket större möjligheter att lyckas om vi alla hjälps åt! En trygg och säker kommun för våra barn och unga att växa upp i, lockar fler att flytta hit och färre att flytta ut.